

Remissvar över betänkandet SOU 2025:113 En förbättrad elevhälsa

Sammanfattning

Strömstad kommun har läst utredningen *En förbättrad elevhälsa* och instämmer i att ett tydligt syfte och uppdrag kan komma att förstärka det främjande och förebyggande arbetet som är syftet med elevhälsans arbete. Dock kan vi känna en viss oro över det perspektiv som utredningen har. I skolan arbetar vi med elever och inte med patienter. Elevperspektivet borde genomsyra hela regeringens arbete gällande elevhälsan och de föreslagna insatser och åtgärder som finns i utredningen. Vi upplever att utredningen präglas av att elevhälsan ska bli en del av första linjens vård.

Strömstad kommun har en befolkningsandel 6-15 år som är något högre än rikssnittet, 12,2% respektive 11,7%. En förstärkning i elevhälsan är i utgångspunkten positiv, men ökade krav på kompetenser samt fysisk närvaro i skolans lokaler kommer innebära ekonomiska konsekvenser för en kommun med flera små skolenheter.

Strömstad kommun ställer sig positiv till en nationellt framtagna hälsoenkät. Det skapar förutsättningar för likvärdighet i hälsobesöken och möjligheter till uppföljning och utvärdering.

Många av förslagen som utredningen har lagt kommer att innebära både ekonomiska konsekvenser samt utmaningar kring rekrytering.

Strömstad kommun ser utmaningar med de nya kraven och önskar se en fullt ut statlig finansiering av förslagen. De ekonomiska ramarna för finansieringen bör även ta hänsyn till demografiska strukturer och inte enbart invånarantal.

6.1 Förslag om förtydligande av syfte och uppdrag

Strömstad kommun ställer sig positiv till att elevhälsans syfte och uppdrag förtydligas för att få en likvärdighet i elevhälsans uppdrag. Även vilka förväntningar elever, vårdnadshavare, lärare och andra kan ha på arbetet leder till ett mera effektivt arbete samt att resurserna kan läggas där det behövs för att tidigt upptäcka ohälsa. Utredningen pekar på att otydlig styrning på nationell nivå leder till att elevhälsan formas på skolor och av den personal som deltar.

6.1.2 Elevhälsan ska genomföra medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser

Utredningens förslag om att elevhälsans uppdrag också ska kompletteras genom reglering i föreskrifter, väcker oro kring hur personal, tid och resurser ska kunna fördelas i en liten kommun när lagtexten ändras från "*[...] ska omfatta medicinska, [...] insatser*" till "*[...] behöver genomföra medicinska [...] insatser*" (s. 226). De flesta kommuner har "bas-paket" som visar vilka insatser som elevhälsan ska delta i gällande undervisningsinsatser, alternativt individuella insatser, men med ett ökat ansvar kring även individuella insatser kommer det kräva förstärkning av de olika professionerna

inom elevhälsan. Idag är det svårt att rekrytera vissa professioner som psykologer och små kommuner har ingen möjlighet att ha en anställd skolläkare.

Utredningen syftar till att stärka relationen mellan hem och skola genom att föreslå att vårdnadshavare ska bjudas in till flera av hälsosamtalen som genomförs inom skolans verksamhet. Strömstad kommun ser positivt på vårdnadshavares deltagande i det första samtalet under årskurs 1, men anser att det kan bli problematiskt ju äldre barnet blir då många av frågorna som ställs i hälsosamtalet handlar om identitet. Frågor om identitet kan vara känsliga och barn/elev kan uppleva att det är svårt att prata om i närvaro av sina vårdnadshavare. Detta kan leda till att psykisk ohälsa knuten till frågor om identitet inte upptäcks.

Utredningen vill förtydliga vikten av att elevhälsans psykologiska insats ska vara en del av det tvärprofessionella teamet och vikten av att den psykologiska insatsen finns tillgänglig på skolan. För mindre kommuner som Strömstad, är det en utmaning att få tillgång till kompetensen och ett alternativ är att psykologtjänster köps in. Utredningen trycker på att detta inte är lämpligt utifrån att inköpta tjänster inte är deltagande i den enskilda skolans behov. På sikt kommer detta leda till vakanta tjänster och kommuner kommer ha svårt att tillsätta personal inom området.

Utredningen föreslår att den psykosociala insatsen ska bestå av en hälso- och sjukvårdskurator med legitimation. På samma sätt som kravet om en psykolog som ska vara tillgänglig i skolorna, kommer det kravet bli orimligt utifrån den lilla kommunens perspektiv. Kompetensträngsel leder till svårigheter att rekrytera samt konkurrensen mellan kommuner och regioner då vi börjar tävla om den samma kompetensen.

I utredningen läggs även vikt vid att många av elevhälsans professioner ska ha kompetens inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och att detta är anledningen till att även skolans elevhälsoteam ska bestå av professioner som arbetar inom vården. Detta är kompetens som även skolkuratorer i dag besitter även om de inte har legitimation som hälso- och sjukvårdskuratorer.

Det är även orimligt att samverkan med socialtjänsten i kommunen är beroende av om kurator är utbildad socionom eller hälso- och sjukvårdskurator. Med tanke på förtydligandet om samverkan mellan socialtjänst och skola i den nya socialtjänstlagen, borde det räcka som ett incitament till samverkan mellan skola och socialtjänst. Skolans elevhälsa kan arbeta med att främja elevernas förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin personliga och kunskapsmässiga utveckling.

Det är anmärkningsvärt att utredningen likställer specialpedagog och speciallärare med tanke på att det är två olika yrkesgrupper som kompletterar varandra i arbetet med att ge elever de bästa förutsättningar för att nå så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar.

6.2 Skärpta krav för vissa av elevhälsans professioner

Strömstad kommun ställer sig positiv till att rätt kompetens och behörighet är nödvändig för att kunna stödja elever i deras utveckling, men avstyrker kravet om att en skolkurator behöver ha legitimation som hälso- och sjukvårdskurator. Dagens skolkurator innehar elevperspektivet, medan en hälso- och sjukvårdskurator innehar patientperspektivet. Skolan arbetar med elever och inte patienter. Och Strömstad kommun anser att det är viktigt att ha rätt perspektiv i arbetet med det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet, att få arbeta med de framgångsfaktorer som finns och inte arbeta med det sjuka.

Hälso- och sjukvårdskuratorer ställer stora krav på de som är anställda i dag som skolkuratorer. Det kräver insatser inom vidareutbildning som innebär ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Vi ställer oss tveksamma till att professionen gör ett bättre socialt arbete genom föreslagna utbildning, och anteckningar i journal sker redan i dagsläget. Strömstad kommun önskar att det förtydligas hur behovet av utbildning ska hanteras och hur den statliga finansieringen av kompetensutvecklingsinsatserna ska se ut.

6.3 Stärkt tillgång till elevhälsans professioner

Strömstad kommun avstyrker kravet om fysiskt närvarande elevhälsa vid varje skolenhet varje vecka, varannan vecka eller en gång per månad beroende på profession. Vi ställer oss frågande till om ökad fysisk tillgänglighet fyller behovet eller löser de utmaningar som skolenheterna har?

6.3.1 En plan för bemanning av elevhälsan

Strömstad kommun ställer sig i utgångspunkten positiv till att det ska finnas en bemanningsplan för elevhälsan, men ställer sig frågande till om den ska finnas på varje enhet. Positivt är att det ska finnas en nationell uppställd uträkningsmodell kring hur bemanningen av elevhälsan ska se ut, men har rektor rätt kompetens att se till att den tvärprofessionella kompetensen finns och i vilken omfattning den behövs? En utmaning med ett nationellt uppsatt beräkningsverktyg, är att lokala behov som inte mäts i nationell statistik, riskerar att missas. Därför bör beräkningsunderlaget vara ett stöd och inte bestämmande ram. Utredningens förslag innebär att det är rektors ansvar att upprätta en bemanningsplan, men huvudmans ansvar att se till att rätt resurser finns. Vi föreslår i stället att det ska finnas en central bemanningsplan som huvudman är ansvarig för och att rektor utifrån de resurser som finns i den centrala planen ansvarar för den egna verksamhetens elevhälsa och organiseringen av den.

6.3.2 Tillgänglighet till elevhälsans professioner i skolans lokaler

Utifrån att vi är en liten kommun med flera små enheter, kommer kravet om fysisk närvaro av flera personer leda till lokalbrist. Utifrån elevhälsans arbete och behov av ändamålsenliga lokaler, kan det leda till att skolenheter måste byggas om, vilket får ekonomiska konsekvenser. Vi avstyrker därför kravet om elevhälsans professioner i skolans lokaler. Vakanser och oplanerad frånvaro vid till

exempel sjukdom, kan leda till att elevhälsans professioner inte kan uppfylla lagkraven för vissa professioner.

6.4 Huvudmannen ska informera om elevhälsans uppdrag och bemanning

Strömstad kommun ställer sig positiv till att information ska gå ut till vårdnadshavare för att stärka och förtydliga uppdraget som elevhälsan har. Det kan även leda till att elevhälsans professioner får rimliga förväntningar på arbetet.

6.5 Det är möjligt att anordna elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning

Strömstad kommun ställer sig positiv till förslaget. Vi skulle gärna sett att det stod "[...] ska anordna [...]" hellre än "ska få anordna" (s. 279).

6.6 Förslag om utökade hälsobesök och hälsosamtal

Strömstad kommun är i utgångspunkten positiv till hälsobesök och hälsosamtal och ser att dessa är en möjlighet att tidigt upptäcka ohälsa bland elever. Vi avstyrker däremot att både skolsköterska och skolläkare ska vara närvarande vid hälsosamtal åk 1. Det finns redan i dag rutiner där välutbildade skolsköterskor kontakter skolläkare vid behov. Vi ser även positivt på att vårdnadshavare bjuds in till det första hälsobesöket i årskurs 1, men anser att de senare hälsobesöken måste utgå från elevernas behov och deras möjligheter att få prata med en utomstående person utan att vårdnadshavare är delaktig. Vårdnadshavare kan bjudas in vid behov eller om eleven önskar det.

6.6.3 En hälsoenkät ska ligga till grunden för hälsobesöket

Strömstad kommun ställer sig positiv till en nationellt framtagna hälsoenkät

6.7 Förstärkta möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska besvär

Utredningen önskar med förslaget att elevhälsans hälso- och sjukvårdsuppdrag ska stärkas. Vi anser att de besvär som huvudverk eller magont, som elever redan i dag kommer med till elevhälsan löses inom elevhälsans uppdrag. Om elevhälsans hälso- och sjukvårdsuppdrag ska stärkas, är risken att vi tappar bort elevperspektivet och i stället blir första linjens vård för att lösa köer inom andra myndigheters uppdrag. Vi ser även en risk för att mindre enheter där viss profession inom elevhälsan endast är närvarande vid någon enstaka dag per vecka, inte kan uppfylla förslaget om en första bedömning inom sju dagar.

6.8 Förbättrad samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Utredningen föreslår att rektor ska utse en samordnande funktion som ansvarar för den enskilde elevens insatser samt samverkar med socialtjänst och hälso- och sjukvård. Vi anser att detta är ett ansvarsområde som borde ligga inom socialtjänsten, då deras uppdrag är mera riktad mot eleven och

samhället omkring. Inom skolan finns ett mentorsuppdrag riktad mot elever, i grundskolan ska det finnas en organisatorisk lösning medan i gymnasieskolan är det lagstadgat att det ska finnas en mentor. Mentors uppdrag är att ha det övergripande ansvaret för elevens hela skolsituation. Om skolan utöver mentorer även ska bära ansvaret för en samordnande funktion för elevens hela livssituation, kommer det behövas ytterligare andra funktioner i skolan.

6.8.3 Skolhuvudmän ska ingå samverkansöverenskommelser med regionen

Strömstad kommun avstyrker förslaget att det är skolhuvudmän som ska vara ensamma ansvariga för att det upprättas en överenskommelse med regionen om samverkan kring enskilda elever. Strömstad kommun förstår detta förslag som Samordnad Individuell Plan (SIP) vilket i Strömstad Kommun inte enbart initieras av hälso- och sjukvård eller socialtjänsten, men även av skolan för att samordna insatser kring enskilda individer och utifrån en fast modell. Vi har en fungerande rutin kring dessa samordnade insatser i dag.

Sara Arvenberg
Förvaltningschef

Ann Brit Oseland Karlsson
Kvalitetsutvecklare

Veronica Kwick
Enhetschef för Central barn- och elevhälsa